

Grey Scale #13

Part Code ST1316

DANES-PICTA.COM

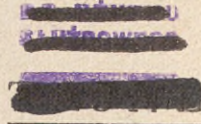
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA TAKTYKI WOJSK INŻYNIERYJNYCH

JAWNE

Egz. pojedyn.

Pplk dypl. Józef STĘPAK

**ZADANIA ORAZ ZASADY WYKORZYSTANIA WOJSK
INŻYNIERYJNYCH W OPERACJACH ARMIJNYCH**

Wykład

48468

WARSZAWA

LISTOPAD

1986

(18) 02252 17024
AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA TAKTYKI WOJSK INŻYNIERYJNYCH

JAWNE

63
[REDACTED]
[REDACTED]

Egz. pojedyn.

Ppłk dypl. Józef STĘPAK

**ZADANIA ORAZ ZASADY WYKORZYSTANIA WOJSK
INŻYNIERYJNYCH W OPERACJACH ARMIJNYCH**

Wykład

[REDACTED] 48468
BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Akademia Obrony Narodowej

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

KATEDRA TAKTYKI WOJSK INŻYNIERYJNYCH

PRZEKLASYFIKOWANO

Protokół Nr 54305

PRZEKLASYFIKOWANO

Protokół Nr 12657

JAWNE

ZATWIERDZAM
SZEF KATEDRY TWInż.

płk dr Stefan WŁUDYKA

Egz. poj.

ppłk dypl. Józef STĘPAK
ZADANIA ORAZ ZASADY WYKORZYSTANIA WOJSK
INŻYNIERYJNYCH W OPERACJACH ARMIJNYCH.

/wykład/

TEMAT: Zadania oraz zasady wykorzystania wojsk inżynieryjnych w operacjach armijnych.

CEL: Zapoznać słuchaczy z zadaniami realizowanymi w operacjach armijnych oraz zasadami użycia pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych wojsk inżynieryjnych do wykonania tych zadań.

CZAS: Dwie godziny lekcyjne.

FORMA: Wykład.

MIEJSCE: Sala grupowa.

ZAGADNIENIA I PODZIAŁ CZASU:

Wprowadzenie do tematu.	15'
1. Cel i zadania zabezpieczenia inżynieryjnego realizowane w operacjach armijnych.	30'
1.1. Cel i zadania zabezpieczenia inżynieryjnego przegrupowania w wojsk armii.	5'
1.2. Cel i zadania zabezpieczenia inżynieryjnego operacji zaczepnej armii.	10'
1.3. Cel i zadania zabezpieczenia inżynieryjnego operacji obronnej armii.	10'
2. Zasady wykorzystania wojsk inżynieryjnych armii.	40'
Literatura.	5'

PRZEBIEG I TREŚĆ WYKŁADU.

Wprowadzenie do tematu. .... 15'

Rozmach współczesnych operacji armijnych a głównie duża manewrowość i tempo działań prowadzonych na szerokim froncie i na znacznych głębokościach oraz możliwości nowych środków rażenia nieprzyjaciela utrudniające działanie wojsk, to cechy pola walki decydujące o wzroście zadań i roli zabezpieczenia inżynieryjnego.

Zabezpieczenie inżynieryjne jest to rodzaj zabezpieczenia bojowego i operacyjnego działań wojsk. Obejmuje planowanie, organizowanie i realizację kompleksu przedsięwzięć, zadań i prac inżynieryjnych realizowanych przez wszystkie rodzaje wojsk, wojska specjalne i służby według jednolitego planu osiągnięcia celu walki.

Celem zabezpieczenia inżynieryjnego jest stworzenie warunków zapewniających szybkie wykonanie marszów, rozwijanie wojsk i prowadzenie bojów spotkaniowych, zdecydowane i szybkie tempo natarcia z forsowaniem z marszu przeszkód wodnych, zwiększenie możliwości ochrony wojsk przed

działaniem broni masowego rażenia, efektywne wykorzystanie sprzętu bojowego oraz zorganizowanie trwałej i skutecznej obrony i zadanie nieprzyjacielowi największych strat.

Zadaniem zabezpieczenia inżynieryjnego jest przede wszystkim zapewnienie zaskoczenia, skrytego działania oraz szerokiego manewru wojsk na polu walki, ciągłość dowodzenia wojskami, ochrony ludzi i sprzętu bojowego przed współczesnymi środkami rażenia, a także zapewnienie warunków obrony przeciwpancernej podczas prowadzenia walki i operacji. Zadania te określa się wychodząc z charakteru konkretnego rodzaju walki i operacji oraz zadań bojowych, wykonywanych przez wojska w określonej sytuacji bojowej.

Zadania zabezpieczenia inżynieryjnego na współczesnym polu walki wykonują wszystkie rodzaje wojsk, wojska specjalne i służby w ścisłym współdziałaniu według jednolitego zamiaru i planu walki.

Związki /oddziały/ rodzajów wojsk, wojska specjalne i służby powinny swoimi siłami i środkami w zakresie realizacji zadań zabezpieczenia inżynieryjnego wykonywać:

- pokonywanie systemu zapór inżynieryjnych nieprzyjaciela /fortyfikacyjnych i minowania/ oraz niewielkich przeszkód terenowych;
- wytyczanie, przygotowanie i utrzymanie dróg na przełaj oraz wykonywanie prostych napraw dróg istniejących;
- wybór dogodnych miejsc do przepraw przez przeszkody wodne sił i środków na etatowym bojowym sprzęcie pływającym oraz umiejętne wykorzystanie do przeprawy etatowych i podręcznych środków przeprawowych, a także wytyczanie, przygotowanie i utrzymanie brodów;
- budowa odkrytych i przykrytych okopów i stanowisk ogniowych /stosownie do swej specjalności i posiadanego uzbrojenia/;
- budowa punktów obserwacyjnych oraz ukryć i schronów dla ludzi i na sprzęt bojowy z podręcznych materiałów lub gotowych elementów /np. schronów/ za pomocą sprzętu okopowego, urządzeń spycharkowych na czołgach i ciągnikach oraz zestawów materiału wybuchowego;
- budowa przeciwpancernych i przecipiechotnych zapór inżynieryjnych, przede wszystkim do osłony własnych stanowisk ogniowych /rejonów/;
- urządzenie najprostszyc punktów zaopatrywania w wodę na bazie istniejących źródeł oraz wydobywanie i oczyszczanie wody za pomocą sprzętu etatowego /np. studnie SR-7 i filtry przenośne/, a także kopanie

studni;

- maskowanie za pomocą środków podręcznych i etatowych własnego sprzętu bojowego, zajmowanych stanowisk ogniowych i rejonów ześrodkowania wojsk;

- oczyszczanie rejonów swego rozmieszczenia z powstałych zwałów, rumowisk i zniszczeń, gaszenie pożarów, dezaktywacja i odbudowa urządzeń /obiektów/ obronnych w trakcie likwidacji skutków uderzeń i wybuchów jądrowych.

Do wykonywania najbardziej skomplikowanych zadań zabezpieczenia inżynieryjnego, wymagających specjalnego przygotowania żołnierzy i wykorzystania sprzętu wojsk inżynieryjnych zorganizowano pododdziały, oddziały i ZT wojsk inżynieryjnych wchodzące organicznie w skład oddziałów, ZT i związków operacyjnych poszczególnych rodzajów wojsk, wojsk specjalnych i służb.

Zasady organizacji wojsk inżynieryjnych wynikają z ogólnych zasad organizacyjnych sił zbrojnych i są im podporządkowane.

Np. J. Bordzikowski w swojej książce pt "Wojska inżynieryjne na polu walki" formułuje 6 zasad ich organizacji.

1. Organizacja wojsk inżynieryjnych zależy od ogólnego charakteru wojny, jej poszczególnych kampanii oraz od ogólnego charakteru działań wojennych i stosowanych form walki.

2. Organizacja wojsk inżynieryjnych zależy od miejsca, czasu i warunków, w jakich rozgrywają się działania wojenne. Innymi słowy, zależy od charakteru teatru działań wojennych i warunków klimatycznych.

3. Każdy pułk, każdy związek taktyczny - dywizja, korpus; każdy związek operacyjny - armia, front muszą mieć własne pododdziały, oddziały i związki inżynieryjne. Dotyczy to zarówno piechoty, jak też wojsk zmechanizowanych, pancernych i powietrznodesantowych.

4. Organizacja poszczególnych związków i oddziałów inżynieryjnych zależy od tego, kogo wojska te wspierają. Chodzi tu nie tylko o szczebel organizacyjny - armię czy dywizję - lecz także o rodzaj wojsk. Organizacja armijnej brygady saperów armii pancernej musi być inna, niż takiej samej brygady armii ogólnowojskowej. Dążenie do unifikacji w tym wypadku byłoby błędem.

5. Konieczne jest posiadanie zarówno "uniwersalnych" jednostek inżynieryjnych, przeznaczonych do wykonywania wszystkich podstawowych zadań

inżynieryjnych /np. saperzy/, jak i jednostek wyspecjalizowanych, zdolnych do wykonywania tylko niektórych zadań /np.: pontonierzy, minierzy, elektrycy itp./.

6. Organizacja wojsk inżynieryjnych nie tylko nie może, lecz i nie powinna być stała. Stałość tej organizacji będzie polegała przede wszystkim na permanentnym jej udoskonalaniu. Niekiedy będą to zmiany gruntowne, kiedy indziej tylko "zabiegi kosmetyczne".

W skład wojsk inżynieryjnych wchodzi związek taktyczny, oddziały i pododdziały o różnych specjalnościach i przeznaczeniu, a mianowicie:

- saperskie - przeznaczone do zabezpieczenia pokonywania systemu zapór inżynieryjnych i przeszkód, budowy zapór inżynieryjnych i wykonywania niszczeń, wykonywania prac maskowniczych, rozbudowy fortyfikacyjnej terenu, wykonywania prac drogowych i obsługi etatowego sprzętu przeprawowego podczas pokonywania przeszkód wodnych;

- pontonowe i desantowo-przeprawowe - przeznaczone do zabezpieczenia przeprawy wojsk przez przeszkody wodne;

- budowy mostów - przeznaczone do budowy, odbudowy i montażu mostów niskowodnych i kombinowanych o konstrukcji drewnianej i metalowej na podporach stałych i pływających;

- inżynieryjno-drogowe - przeznaczone do wykonywania niezbędnych napraw dróg, objazdów, urządzania dróg na przełaj i brodów oraz montażu i budowy mostów na wąskich przeszkodach wodnych;

- minowania i niszczeń - z których tworzy się oddziały zaporowe przewidziane do minowania manewrowego i niszczeń;

- rozminowania - przeznaczone do wykonywania przejść w zaporach minowych /w tym zapór z minami jądrowymi/, rozminowywania i oczyszczania terenu z różnego rodzaju środków niebezpiecznych a także do działania w rejonach porażonych uderzeniami jądrowymi;

- maszyn inżynieryjnych - przeznaczone do mechanizacji prac inżynieryjnych przy rozbudowie pozycji obronnych i rejonów rozmieszczenia wojsk i sprzętu bojowego;

- maskowania - przeznaczone do wykonywania specjalnych prac maskowniczych;

- zabezpieczenia inżynieryjnego stanowisk dowodzenia - przeznaczone do wykonywania ukryć dla ludzi, urządzeń łączności i samochodów, zapewnienia dostarczenia energii elektrycznej i wody, wykonywania niezbęd-

nych prac drogowych i maskowniczych w rejonie stanowisk dowodzenia;

- wydobywania i oczyszczania wody - przeznaczone do rozpoznawania wydobywania i oczyszczania wody, budowy i utrzymania punktów zaopatrywania w wodę;

- elektrotechniczne - przeznaczone do obsługi elektrycznych źródeł zasilania i urządzeń elektrycznych, oświetlenia stanowisk dowodzenia i zabezpieczenia w energię elektryczną specjalnych urządzeń wojskowych w warunkach polowych;

- remontowo-ewakuacyjne - przeznaczone do wykonywania napraw maszyn i sprzętu w warunkach polowych i ewakuowania uszkodzonych maszyn inżynierskich.

Liczebność jednostek inżynierskich w różnych armiach jest różna. Na początku pierwszej wojny światowej w większości armii saperzy stanowili około 7%, w 1918 r w armiach francuskiej i angielskiej odsetek ten wzrósł do 12 %. Przed napaścią hitlerowskich Niemiec na Związek Radziecki w Armii Radzieckiej wojska inżynierskie stanowiły ok. 5 % stanu osobowego związków taktycznych.

Skład wojsk inżynierskich w Armii Radzieckiej przeznaczonych do działań na froncie, na początku wojny, kształtował się następująco: 18 pułków inżynierskich i pontonowych, 252 bataliony saperów i pontonowe, 2 bataliony odwodu naczelnego dowództwa. Natomiast w końcowych operacjach prowadzonych przez Armię Radziecką w Europie dysponowała ona już - oprócz organicznych pododdziałów saperów wchodzących w skład oddziałów i związków ogólnowojskowych: 111 brygadami inżyniersko-saperskimi, 12 samodzielnymi pułkami inżynierskimi, 146 samodzielnymi batalionami saperów i innymi oddziałami. Na każde 3-4 dywizje radzieckie w 1945 r przypadała jedna brygada inżyniersko-saperska. Pozwalało to pomyślnie realizować zadania zabezpieczenia inżynierskiego operacji prowadzonych przez Armię Radziecką w drugiej połowie 1944 r i w 1945 r. W operacjach tych nasycenie wojskami wynosiło przeciętnie 14 kompanii na 1 km odcinka przełamania, zaś w niektórych operacjach - nawet 32 kompanie.

Aktualnie armia w swoim składzie może posiadać następujące ZT i oddziały wojsk inżynierskich:

a/ jednostki podporządkowania armijnego:

- brygada saperów,

- inżynierski pułk drogowo-mostowy,

- pułk pontonowy;
- batalion desantowo-przeprawowy;
- b/ w innych jednostkach organizacyjnych:
  - batalion saperów /w DZ, DPanc/;
  - połowy skład sprzętu inżynieryjnego armii /w ABMZ/,
  - batalion remontu sprzętu inżynieryjnego /w ABR/,
  - dwie kompanie inżynieryjne / w pułku zabezpieczenia SD/.

1. Cel i zadania zabezpieczenia inżynieryjnego realizowane w operacjach armijnych. ..... 30'

Zabezpieczenie inżynieryjne współczesnego pola walki polega na wykonaniu szeregu zadań oraz całego kompleksu różnorodnych przedsięwzięć, których zakres i charakter zależy od wielu czynników, a przede wszystkim od rodzaju działań bojowych, zadań bojowych oddziałów i związków taktycznych, oddziaływania nieprzyjaciela, czasu, posiadanych sił i środków, warunków terenowych, pory roku i dnia, pogody itp. Każdy z wymienionych czynników sprzyja lub utrudnia wykonanie tych lub innych zadań zabezpieczenia inżynieryjnego.

1.1. Cel i zadania zabezpieczenia inżynieryjnego przegrupowania wojsk armii. ..... 5'

Celem zabezpieczenia inżynieryjnego przegrupowania wojsk jest zapewnienie wysokiego tempa marszu oraz współdziałania w stworzeniu warunków obrony przed współczesnymi środkami rażenia nieprzyjaciela.

Cel ten można osiągnąć wykonując szereg zadań zabezpieczenia inżynieryjnego w okresie przygotowania oraz w trakcie samego przegrupowania

Do ważniejszych zadań można zaliczyć:

- organizację rozpoznania inżynieryjnego pasa przegrupowania wojsk armii;
- przygotowanie i utrzymanie dróg przemarszu wojsk;
- zabezpieczenie przeprawy wojsk przez przeszkody wodne;
- wykonanie przedsięwzięć inżynieryjnych w zakresie obrony przed bronią masowego rażenia.

1.2. Cel i zadania zabezpieczenia inżynieryjnego operacji zaczepnej armii. ..... 10'

Celem zabezpieczenia inżynieryjnego operacji zaczepnej armii jest stworzenie sprzyjających warunków do:

- podtrzymania wysokiej gotowości bojowej wojsk;

- odparcia uderzenia nieprzyjaciela;
- efektywnego wykorzystania przez wojska armii wszystkich środków ogniowych;
- wykonania we właściwym czasie wyjścia i rozwinięcia wojsk armii;
- organizacji obrony przed współczesnymi środkami rażenia;
- prowadzenia działań zaczepnych w warunkach powstania masowych zapór, przeszkód i zniszczeń;
- utrudnienia prowadzenia działań bojowych nieprzyjacielowi i zadanie jemu maksymalnych strat przez zastosowanie minerskich środków zaporowych.

Realizacja zadań zabezpieczenia inżynieryjnego, a szczególnie warunki ich wykonania, będzie w poważnej mierze uzależniona od sposobu prowadzenia działań bojowych - z użyciem lub bez użycia broni jądrowej. Mając jednak na uwadze stałe niebezpieczeństwo użycia broni jądrowej, należy być w stałej gotowości do działania w tych bardziej skomplikowanych warunkach.

Zadania zabezpieczenia inżynieryjnego operacji zaczepnej armii można podzielić i rozpatrywać w trzech zasadniczych grupach.

a/ Zadania wykonywane w okresie przygotowania operacji:

- rozbudowa inżynieryjna pasa armii w celu zabezpieczenia wyjścia i rozwinięcia wojsk do operacji zaczepnej;
- zabezpieczenie wojsk armii przed oddziaływaniem współczesnych środków rażenia oraz odparcia możliwego uprzedzającego uderzenia nieprzyjaciela - tzn. przygotowanie pod względem inżynieryjnym rejonu wyjściowego armii.

b/ Zadania wykonywane w okresie prowadzenia operacji zaczepnej:

- zabezpieczenie inżynieryjne przejścia wojsk do działań zaczepnych;
- zabezpieczenie inżynieryjne przełamania obrony nieprzyjaciela;
- zabezpieczenie inżynieryjne prowadzenia bojów spotkaniowych;
- przygotowanie i utrzymanie dróg manewru, dowozu i ewakuacji;
- pokonywanie systemu różnorodnych zapór, przeszkód terenowych, zabezpieczenie inżynieryjne forsowania przeszkód wodnych z marszu;
- zabezpieczenie inżynieryjne działania taktycznych desantów powietrznych, wyjścia i wprowadzenia do walki drugiego rzutu armii i odwodów, działań bojowych wojsk raketowych i artylerii oraz rakiet i art.

lerii oraz rakiet i artylerii przeciwlotniczej, odparcia kontrataków nieprzyjaciela i pościgu za nim;

- zabezpieczenie inżynieryjne umocnienia zdobytych rubieży i rejonów.

c/ Zadania wykonywane zarówno w okresie przygotowania, jak i prowadzenia operacji:

- rozpoznanie inżynieryjne nieprzyjaciela i terenu w pasie działania armii;

- rozbudowa pod względem inżynieryjnym rejonów stanowisk startowych wojsk raketowych, rejonów i pozycji zajmowanych przez wojska oraz rejonów rozwinięcia stanowisk dowodzenia;

- rozbudowa rejonów i ukryć dla polowej bazy armii;

- wykonywanie przedsięwzięć inżynieryjnych w ramach maskowania wojsk;

- wykonywanie przedsięwzięć inżynieryjnych w ramach likwidacji skutków użycia broni jądrowej przez nieprzyjaciela;

- wydobywanie i oczyszczanie wody;

- zaopatrywanie wojsk w sprzęt inżynieryjny oraz organizacja jego naprawy.

Zakres wpływu wykonywanych zadań na osiągnięcie celu, stojącego przed zabezpieczeniem inżynieryjnym operacji zaczepnej, będzie uwarunkowany przede wszystkim konkretną sytuacją. We wszystkich jednak przypadkach decydujące znaczenie będą miały te zadania, które w sposób konkretny będą wpływały na zapewnienie wysokiego tempa gotowości bojowej wojsk w danej sytuacji, na zapewnienie im swobody ruchu i manewru oraz osiągnięcia wysokiego tempa natarcia wojsk.

1.3. Cel i zadania zabezpieczenia inżynieryjnego operacji obronnej armii. 10

Zabezpieczenie inżynieryjne operacji obronnej armii organizuje się w celu zapewnienia siłami i środkami inżynieryjnymi trwałości obrony, obrony przed współczesnymi środkami rażenia nieprzyjaciela, aktywności i manewru wojsk w obronie oraz niezbędnych warunków pod względem inżynieryjnym do wykonania zadań stojących przed obroną.

Cele te osiąga się przez realizację szeregu zadań zabezpieczenia inżynieryjnego tak w okresie przygotowania, jak i w okresie prowadzenia operacji obronnej.

Do głównych zadań zabezpieczenia inżynieryjnego w okresie przygotowania operacji obronnej armii można zaliczyć:

- zabezpieczenie inżynieryjne przejścia armii do obrony;
- fortyfikacyjną rozbudowę pasa obrony armii oraz wykonanie przedsięwzięć inżynieryjnych w zakresie OPBMAR;
- organizację systemu zapór inżynieryjnych;
- przygotowanie dróg manewru dla wojsk i wykonania armijnych przeciwdzierzeń;
- rozbudowę inżynieryjną stanowisk dowodzenia.

Do głównych zadań zabezpieczenia inżynieryjnego w okresie prowadzenia operacji obronnej można zaliczyć:

- dalszą rozbudowę fortyfikacyjną terenu w pasie obrony armii i podwyższenie stopnia OPBMAR;
- dalsze rozwinięcie systemu zapór inżynieryjnych na kierunkach głównego wysiłku nacierających wojsk nieprzyjaciela;
- zabezpieczenie manewru wojsk w obronie oraz wykonania przeciwdzierzenia armijnego;
- zabezpieczenie działania wojsk w walce z desantami nieprzyjaciela.

Tak w okresie przygotowania, jak i w trakcie operacji obronnej będą wykonywane następujące zadania zabezpieczenia inżynieryjnego:

- prowadzenie rozpoznania inżynieryjnego nieprzyjaciela i terenu w pasie obrony armii;
- wykonywanie przedsięwzięć inżynieryjnych w zakresie likwidacji skutków użycia współczesnych środków rażenia;
- wykonywanie przedsięwzięć maskowniczych;
- wydobywanie i oczyszczanie wody i inne.

Zakres, kolejność i terminy realizacji zadań zabezpieczenia inżynieryjnego będą zależały przede wszystkim od warunków przejścia armii do obrony, warunków terenowych, ilości czasu na organizację obrony, ilości sił i środków inżynieryjnych.

2. Zasady wykorzystania wojsk inżynieryjnych armii. 40

W wyniku dotychczasowych doświadczeń z zakresu prowadzenia działań bojowych ustaliły się ogólne zasady użycia wojsk inżynieryjnych. Do najważniejszych z nich należą:

- skupienie zasadniczego wysiłku wojsk inżynieryjnych na głównym

kierunku działań związku taktycznego /operacyjnego/ w celu wykonania tych zadań, od których zależy w dużej mierze powodzenie całej operacji.

Przykłady. W 1942 r., gdy 64 armia radziecka odeszła pod Stalingradem na ostatnią rubież, jej główny wysiłek skupiał się na utrzymaniu właśnie tej rubieży. Natomiast głównym zadaniem saperów armijnych było utrzymanie przepraw przez Wołgę. Na przeprawach zaangażowanych było aż 75 % armijnych jednostek inżynieryjno-saperskich.

Podobnie przedstawiała się sprawa w operacji warszawskiej w styczniu 1945 roku, gdzie na głównym, południowym kierunku działań 1 AWP miała 58 % związków taktycznych i tylko 30,8 % saperów armijnych i przydzielonych, natomiast 46,2 % skierowano na przeprawy przez Wisłę.

- ścisłe współdziałanie pododdziałów i oddziałów wojsk inżynieryjnych z tymi rodzajami wojsk i związkami taktycznymi, których działanie one zabezpieczają.

Przykłady wsparcia saperów przez inne rodzaje wojsk:

a/ przez piechotę. Zimą 1941-1942 roku w 21 armii kompania saperów 540 batalionu została skierowana na bliższe tyły nieprzyjaciela z zadaniem minowania jego głównej drogi rękodowej. Kompania saperów była wzmocniona kompanią wopistów i cekaemami. Całością dowodził szef sztabu batalionu saperów;

b/ przez czołgi. W 33 armii radzieckiej w styczniu 1944 roku w rejonie Witebska 1 brygadę inżynieryjno-szturmową i 51 batalion pontonowy wspierał pluton czołgów, który miał holować elementy mostowe do rzeki Łuczesa, w strefie stale ostrzeliwanej przez nieprzyjacielską artylerię;

c/ przez artylerię. Podczas walk na łuku kurskim latem 1943 roku 14 brygada inżynieryjno-szturmowa wysunięta na rubież minowania na południe od SD Frontu Woroneskiego otrzymała dywizjon artylerii przeciwpancernej;

d/ przez drógowców. Podczas forsowania Odry w kwietniu 1945 roku szefowi saperów 1 AWP były podporządkowane dwa bataliony wojsk drogowych celem wspólnej budowy mostu stałego;

e/ przez lotnictwo. W roku 1940 szturmowy batalion saperów Wehrmachtu zaatakował belgijski fort Eben-Emael. Część saperów została zrzucona na spadochronach, część zaś lądowała na szybowcach. Fort zdobyto atakiem "z nieba".

- Organizacja współdziałania wewnątrz wojsk inżynieryjnych. Współ-

działanie to musi być organizowane przede wszystkim "w pionie", to znaczy pomiędzy saperami różnych szczebli organizacyjnych: dywizyjnymi i pułkowymi, armijnymi i dywizyjnymi, frontowymi i armijnymi. Organizacja tego współdziałania jest obowiązkiem szefa saperów /szefa wojsk inżynieryjnych/ wyższego szczebla.

Drugi rodzaj współdziałania odbywający się "w poziomie" oznacza powiązanie działań różnych jednostek lub grup saperów /na przykład armijnych/ jednego szczebla organizacyjnego. Organizuje je ten szef saperów /szef wojsk inżynieryjnych/, któremu podlegają wymienieni saperzy. Szczególną uwagę należy przy tym zwrócić na organizację współdziałania podczas minowania i foersowania rzek.

Przykłady. W roku 1942 na Wołdze, w pasie 64 armii, zorganizowano trzy odcinki przepraw. Komendantami ich byli dowódcy dwóch armijnych batalionów saperów i jednego pontonowego.

W roku 1943 podczas forsowania Dniepru przez wojska Frontu Woroneńskiego, na jego lewym skrzydle, zorganizowano dwa odcinki przepraw, w pasie 40 armii na komendanta wyznaczono dowódcę 6 brygady pontonowej z podporządkowaniem mu sześciu batalionów saperów i pontonowych; w pasie 27 i 3 armii pancерnej na komendanta wyznaczono dowódcę 3 brygady pontonowej podporządkowując mu dziewięć batalionów saperów i pontonowych.

- Użycie pododdziałów i oddziałów wojsk inżynieryjnych według ich specjalności, zgodnie z przeznaczeniem, organizacją, uzbrojeniem i wyposażeniem.

- Urzutowanie sił i środków inżynieryjnych w oddziałach, związkach taktycznych /operacyjnych/ w głąb, bez rozpraszania ich wysiłku na poszczególnych kierunkach, aby tym samym nie utrudniać dowodzenia nimi oraz ich zapatrywania.

Przykład. W 1942 roku pod Stalingradem do minowania rubieży na zachód i południowy zachód od miasta Front użył dwu brygad, które działały w pasie 64 i 57 armii, przy czym jedna na przednim skraju /lub blisko niego/, druga zaś w głębi. W rezultacie:

- każda z wymienionych armii miała do czynienia z dwiema brygadami;

- każda brygada saperów musiała współdziałać z dwiema armiami;

- obydwie brygady ugrupowane były kordonowo, bez drugich rzutów;

- zabrakło możliwości przyspieszenia minowania przedniego skraju, ponieważ bataliony saperów działające w głębi należały do innej brygady "Pogodzić" dwóch dowódców brygad mógł tylko szef wojsk inżynieryjnych Frontu; był on jednak daleko - za Wołgą;

- rozciągnięcie brygad wzdłuż frontu utrudniało dowodzenie, łączność i zaopatrywanie.

Powyższy przykład przedstawia niewłaściwy sposób ugrupowania w głębi wojsk inżynieryjnych. Należało każdej armii przydzielić brygadę, które z kolei w pasach działania armii należało ugrupować w głębi. Nie należy tworzyć ugrupowania jednostkami inżynieryjnymi ale w jednostkach inżynieryjnych.

- wykorzystanie w okresie organizacji działań /przygotowawczym/ oddziały i pododdziały wojsk inżynieryjnych do prac w sposób scentralizowany, a na okres walki - w miarę potrzeby - w sposób zdecentralizowany /różśrodkowany/.

Ustalając ugrupowanie wojsk inżynieryjnych, jak również sposób ich współdziałania z innymi rodzajami wojsk, napotykamy pewne sprzeczności: z jednej strony, dążenie /często podyktowane koniecznością/ do posiadania saperów we wszystkich elementach ugrupowania operacyjnego /taktycznego/. Z drugiej zaś, walka z rozproszeniem saperów zarówno w sensie zlecenia im wielu zadań, jak i podziału ich na drobne pododdziały.

Trzeba pamiętać, że im mniejsze są pododdziały saperów, tym trudniej zmechanizować wykonywane przez nich prace, racjonalnie je użyć, kierować nimi i zaopatrywać je.

Różne prace wymagają różnej liczby saperów. Na przykład w czasie drugiej wojny światowej wykonanie przejścia w polu minowym wymagało drużyny; zmontowanie promu - plutonu; zmontowanie mostu pontonowego przez rzekę - kompanii, przez średnią - batalionu, przez dużą - pułku lub brygady.

W armii niemieckiej wydawano rozkazy zabraniające dzielenia saperów na szczeblu poniżej plutonu, a podczas minowania w obronie - nawet poniżej batalionu /rozkaz feldmarszałka Mansteina w roku 1943/.

Do realizacji zadań zabezpieczenia inżynieryjnego w operacjach armijnych tworzy się z ZT i oddziałów wojsk inżynieryjnych armii odpowiednio ugrupowanie.

Ugrupowanie sił i środków wojsk inżynieryjnych w walce i operacji

powinno zapewnić możliwość zwiększenia ich wysiłku na najważniejszych kierunkach oraz zapewniać wykonanie doraźnie wynikających nieprzewidzianych zadań. Szerokie stosowanie manewru we współczesnych działaniach bojowych pociąga za sobą często duże i nagłe zmiany w ugrupowaniu bojowym wojsk.

W związku z tym, organizując zabezpieczenie inżynieryjne działań bojowych, należy włączyć w ugrupowanie bojowe niezbędne oddziały i pododdziały wojsk inżynieryjnych do wykonania planowanych zadań oraz tych zadań, które mogą wynikać w trakcie walki i operacji.

Ugrupowanie wojsk inżynieryjnych składa się zwykle z:

- oddziałów i pododdziałów wojsk inżynieryjnych wydzielonych do wzmocnienia ogólnowojskowych związków i oddziałów oraz oddziałów rodzajów wojsk;

- związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów wykonujących zadania zabezpieczenia inżynieryjnego na korzyść własnego ogólnowojskowego związku lub oddziału;

- oddziałów zaporowych;

- odwodu inżynieryjnego.

Wzmocnienie związków taktycznych i oddziałów, oddziałami i pododdziałami wojsk inżynieryjnych może mieć formę: przydziału, przydziału z określonym zadaniem, wsparcia.

a/ Przydział polega na tym, że przydzielone do ogólnowojskowego związku taktycznego lub oddziału, oddziały i pododdziały wojsk inżynieryjnych z wyższego szczebla są całkowicie podporządkowane na określony czas dowódcy danego związku lub oddziału i wykonują zadanie zgodnie z jego decyzją.

b/ Przydział z określonym zadaniem polega na tym, że przydziela się oddziały i pododdziały z wyższego szczebla do związku taktycznego lub oddziału do wykonywania ściśle określonych zadań, bez prawa stawiania im dodatkowych zadań. Po wykonaniu zadań oddziały i pododdziały te przestają być podporządkowane dowódcy /szefowi saperów/ związku taktycznego lub oddziału, na którego korzyść wykonywały określone zadania i przechodzą do dyspozycji właściwego dowódcy.

c/ Wsparcie polega na tym, że oddziały i pododdziały wojsk inżynieryjnych wyższego szczebla wykonują zadania zabezpieczenia inżynieryjnego na korzyść związku taktycznego lub oddziału, lecz pozostają w pod-

porządkowaniu dowódcy, który to wsparcie realizuje.

Do wykonywania zadań na korzyść własnego związku lub oddziału wyznacza się zwykle specjalistyczne oddziały i pododdziały, zaś zasadniczymi zadaniami będą między innymi: rozbudowa stanowisk dowodzenia, przygotowanie dróg oraz rubieży wejścia do bitwy /walki/ drugiego rzutu lub odwodu, przygotowanie dróg do przesunięcia odwodów specjalnych oraz oddziałów raketowych, rozpoznanie inżynieryjne terenu i nieprzyjaciela, rozbudowa pozycji i pasów obrony, przygotowanie rubieży i dróg wyjścia do wykonania przeciwuderzenia /kontrataku/, przygotowanie punktów wydobywania i oczyszczania wody, wykonanie przedsięwzięć inżynieryjnych w ramach maskowania operacyjnego, udział w działaniu grup ewakuacyjno - ratunkowych itp.

Oddziały zaporowe organizuje się z oddziałów i pododdziałów minowania i niszczeń oraz oddziałów i pododdziałów saperów. Głównym zadaniem oddziałów zaporowych jest urządzenie zapór minowych sposobem manewrowym oraz wykonywanie niszczeń w czasie prowadzenia działań bojowych. Oddziały zaporowe ustawiają zapory minowe przede wszystkim na kierunkach kontrataków nieprzyjaciela, na odsłoniętych skrzydłach oraz stykach, w lukach powstałych w systemie zapór spowodowanych działaniem broni jądrowej oraz na odcinkach wybrzeża morskiego, na których przewiduje się możliwość wysadzenia desantu morskiego nieprzyjaciela. Oddziały zaporowe są jednym z elementów ugrupowania bojowego /operacyjnego/ wojsk.

Odwód inżynieryjny tworzy się na każdym szczeblu dowodzenia z oddziałów i pododdziałów aktualnie nie zaangażowanych do wykonywania zadań zabezpieczenia inżynieryjnego. Odwód inżynieryjny jest zwykle wykorzystywany do wykonywania zadań, które mogą wyniknąć w trakcie działań bojowych. Odwód inżynieryjny może być szczególnie wykorzystany do realizacji przedsięwzięć inżynieryjnych związanych z likwidacją skutków uderzeń jądrowych albo w czasie pokonywania zapór z minami jądrowymi.

Z sił i środków odwodu inżynieryjnego odtwarza się elementy własnego ugrupowania wojsk inżynieryjnych lub wzmacnia zużyte elementy ugrupowania szczebla niższego. Użyty /zaangażowany do wykonywania zadań/ odwód inżynieryjny odtwarza się kosztem wyprowadzonych z działań oddziałów i pododdziałów z kierunków drugorzędnych oraz oddziałów i pododdziałów, które zakończyły realizację postawionych zadań. W niektórych

wypadkach do odtwarzania odwodu inżynierskiego mogą być przydzielone dodatkowe siły i środki z wyższego szczebla.

Przykłady ugrupowania saperów armijnych w operacjach 1 AWP podczas II wojny światowej.

a/ W operacji warszawskiej - styczeń 1945 r.

- z grupą uderzeniową armii działała 1 brygada saperów /cztery bataliony/. Trzy bataliony tej brygady wspierały dywizję piechoty, zaś czwarty odgrywał rolę drugiego rzutu brygady i był przewidziany do wsparcia brygady pancernej. Z grupą uderzeniową działało 30,7 % saperów armijnych;

- z 2 DP współdziałały dwa bataliony /27 bsap 2 BSap i 6 bpont-most/, co stanowiło 15,4 %;

- do budowy mostów przez Wisłę wyznaczono 3 BPont w składzie trzech batalionów i 2 BSap w składzie też trzech batalionów, razem 6 batalionów czyli 46,2 % całości sił;

- odwód inżynierski armii /7 sam.zmot.bsap/ - 7,6 % sił.

Ogólny podział według zadań, przedstawiał się następująco:

- zabezpieczenie działań piechoty i czołgów - 6 batalionów - 46,2 %;

- budowę mostów armijnych - 6 batalionów - 46,2 %;

- odwód inżynierski - 1 batalion - 7,7 %.

b/ Przełamanie Wału Pomorskiego - luty 1945 r.:

- w pierwszym rzucie znajdowały się 8,10 i 11 bsap 1 BSap, czyli 60 % sił;

- w drugim rzucie - 9 bsap 1 BSap oraz 7 sam.zmot.bsap - 40 % sił.

c/ Operacja berlińska - forsowanie Odry:

- dla zabezpieczenia forsowania przeszkód wodnych przez dywizję pierwszego rzutu wydzielono 3 bataliony - 33 %;

- dla zabezpieczenia przepraw czołgów /na promach/ i zmontowania mostu pontonowego utworzono grupę pontonowo-mostową w składzie dwóch batalionów - 22,2 % całości;

- do budowy mostu stałego utworzono grupę mostową w składzie 4 batalionów - 44,4 % całości sił.

Tak więc w pierwszym rzucie działało 5 batalionów /55,5 % sił/, drugi rzut tworzyły 4 bataliony /44,4 % sił/ zaś odwodu inżynierskiego nie wydzielono.

Literatura.

1. Podręcznik "Metodyka i organizacja pracy dowództw i sztabów wojsk inżynieryjnych w działaniach bojowych". Inż. 469/81, nr bibl. 020862.
2. Podręcznik "Zabezpieczenie inżynieryjne działań bojowych wojsk na szczeblu operacyjnym /armia, front/". Inż. 406/77, nr bibl. 018944.
3. "Wybrane problemy inżynieryjnego zabezpieczenia operacyjnego rozwinięcia i wejścia wojsk frontu do bitwy". Biuletyn Informacyjny nr 2/120/75, s. 87, nr bibl. 017415.
4. "Niektóre problemy zabezpieczenia inżynieryjnego operacji /walki/ na ZTDW". Biuletyn Informacyjny nr 5/132/79, s. 119, nr bibl. 019656.
5. "Zabezpieczenie inżynieryjne morskiej operacji desantowej". Biuletyn Informacyjny nr 2/137/81, s. 221, nr bibl. 020680.
6. "Zabezpieczenie inżynieryjne pierwszej operacji zaczepnej armii". Biuletyn Informacyjny nr 1/128/79, s. 131, nr bibl. 019365.
7. Skrypt "Zabezpieczenie inżynieryjne operacji zaczepnej armii". ASG WP wewn. 3647/81, nr bibl. 01192.
8. Skrypt "Zabezpieczenie inżynieryjne operacji obronnej armii". ASG WP wewn. 3724/83.
9. Skrypt "Organizacja i możliwości taktyczno-techniczne pododdziałów i oddziałów wojsk inżynieryjnych /wg etatów ćwiczebnych/". ASG WP wewn. 3833/84, nr bibl. 01752.
10. Jerzy Bordziłowski "Wojska inżynieryjne na polu walki". MON, Warszawa 1977 r., wydanie I.
11. Stanisław Soroka "Wojska inżynieryjne - ewolucja i współczesność". MON, Warszawa 1982 r., wydanie I.

Wykonano w 1 egz.

Egz. nr 1 - Bibl. Tajna DZS

Wykonał: ppłk J. Stępak

Druk.: J.S. 1986.11.19.

Nr ks. masz. 075/Inż.

